

Είκοσι χρόνια ευρώ: Το δέντρο και το δάσος

Τον ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΚΡΑΒΑ*

«**Π**ριν από είκοσι χρόνια οι ευρωπαϊκές χώρες δεν φύτεψαν απλώς ένα δέντρο φύτεψαν ένα ολοκληρωμένο δάσος, δημιουργώντας ένα νέο οικονομικό οικοσύστημα γνωστό ως Ευρωζώνη», υποστήριξε η γενική διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Κριστίν Λαγκάρντ μιλώντας σε εκδήλωση που διοργάνωσε η Τράπεζα της Γαλλίας (28.3.2019). Θα επιβιώσει άραγε το ευρώ τα επόμενα χρόνια;

Η ιδέα ενός κοινού νομίσματος είχε εμφανιστεί στην ιστορία της οικονομικής σκέψης πολλά χρόνια πριν ξεκινήσει το πολιτικό εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Παραπέμποντας στον Τζον Στιούαρτ Μιλ, ο νομπελίστας Ρόμπερτ Μαντέλ αναφέρει ότι οι παλαιότεροι οικονομολόγοι του 19ου αιώνα ήταν διεθνοιστές και ευνοούσαν ένα παγκόσμιο νόμισμα.

Εκτοτε κύλησε πολύ νερό στο αυλάκι. Η χρηματιστική παγκοσμιοποίηση, από τη δεκαετία του 1980 και μετά με τη «Συναίνεση της Ουάσιγκτον», με τη σημαντική αύξηση στην κλίμακα των διασυνοριακών χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, οδήγησε σε μεγάλου εύρους διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Δημιουργήθηκε η ανάγκη για θεσμοθετημένη διεθνή συνεργασία στη νομισματική πολιτική των μεγάλων κεντρικών τραπεζών. Σύμφωνα με το μακροοικονομικό «τρίλημμα της ανοικτής οικονομίας», οι σχεδιαστές πολιτικής αντιμετωπίζουν τρεις επιθυμητούς αλλά αντιφατικούς στόχους: τη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων διεθνώς και τον έλεγχο της νομισματικής πολιτικής με προσανατολισμό σε εγχώριους οικονομικούς στόχους.

Κατά την πρόσφατη ευρωκρίση, το παραπάνω τρίλημμα πήρε νέα μορφή. Ειδικότερα, κατά τον Ζαν Πισανί-Φερι (σε μελέτη για το Bruegel), στον πυρήνα

του προβλήματος αστάθειας της Ευρωζώνης βρίσκεται η αδύνατη τριάδα της ρήτρας μη συνυπευθυνότητας για το δημόσιο χρέος, του αυστηρού κανόνα απαγόρευσης νομισματικής χρηματοδότησης των κρατών και της αλληλεξάρτησης μεταξύ τραπεζών και κυβερνητικού χρέους. Ο ίδιος προτείνει τρεις επιλογές μεταρρύθμισης: τη διεύρυνση της καταστατικής εντολής της ΕΚΤ, την οικοδόμηση μιας τραπεζικής ομοσπονδίας και τη δημοσιονομική ένωση με κοινά ομόλογα. Αναγνωρίζει ωστόσο ότι τα οικονομικά, νομικά και πολιτικά εμπόδια καθιστούν και τις τρεις επιλογές δύσκολες.

Σε κάθε περίπτωση, η Ιστορία διδάσκει πως το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα ήταν ανέκαθεν πρώτα και κύρια εγχείρημα πολιτικό. Σε μια περίοδο ασυνήθιστης αβεβαιότητας διεθνώς, κλειδί για τη θωράκιση του ευρώ είναι αφενός η επίσπευση ολοκλήρωσης της τραπεζικής ένωσης, με τον τρίτο καθοριστικό πυλώνα που αφορά το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασφάλισης καταθέσεων, και αφετέρου η αντιμετώπιση των οικονομικών ανισορροπιών με ένα εσωτερικό σχέδιο τύπου Μάρσαλ προς όφελος των πιο αδύναμων χωρών. Όπως το Σχέδιο Μάρσαλ ενίσχυσε καθοριστικά τον διεθνή ρόλο του αμερικανικού δολαρίου, έτσι και η θεσμοθέτηση της μερικής ανακύκλωσης των πλεονασμάτων μέσω άμεσων επενδύσεων από τον Βορρά στον Νότο, εντός Ευρωζώνης, μπορεί να συμβάλει στη σταθεροποίηση του ευρώ.

Όλα αυτά, φυσικά, δεν ακυρώνουν την ανάγκη για προσαρμογή κάθε κράτους-μέλους στις απαιτήσεις του ευρώ – μια προσαρμογή που έχει αποδειχθεί πιο δύσκολη για την Ελλάδα από ό,τι για οποιαδήποτε άλλη χώρα.

* Ο κ. Κωνσταντίνος Γκράβας είναι αναλυτής διεθνών αγορών και επισκέπτης καθηγητής στη Σχολή Διοίκησης και Επελών Πολεμικής Αεροπορίας.